

Hegedüs István.

(Arcképpel.)

Az Abel Jenő halálával megüresedett klasszika-filológiai tanszéket a budapesti egyetemen Hegedüs István dr. kolozsvári egyetemi tanárral töltötte be a kultuszminiszter ajánlatára a király Gr. Csáky Albin minisztert szerencsés érzéke ezuttal sem hagyta jelöltjének megválasztásával cserben; Hegedüs István, kinek alapos tudása, nagy irodalmi műveltsége és hazafisága régtől fogva általánosan ismeretes, különösen méltó arra, hogy a budapesti egyetem e díszes professzori székét betöltse.

Hegedüs István 1848. szeptember 7-én született Kolozsvárott. Atyja, Hegedüs Sándor ügyvéd volt, anyja pedig, ki maig is él, Váradi Anna. A forradalom után, mikor a törvénykezés nyelve németlön s a régi magyar törvények helyébe osztrák perrendtartás és osztrák igazságügyminiszteri rendeletek léptek, az öreg Hegedüs Sándor is anynyiba hagyá az ügyvédi praxist és egy mezőségi falucskába vonult, hol mint gazda tisztán családjának és gyermekei neveltetésének élt.

A két nagyobbik fiu: Sándor, a mostani képviselő és István, mihelyt a tanulási kort elérték, a kolozsvári református kollégiumba került. Itt végezte Hegedüs István elemi és gimnaziumi tanulmányait s 1866-ban ugyanitt tevő le az érettségi vizsgát is. Ehhez az esztendőhöz

egy szomorú emléke is fűződik, a menyinyben ekkor veszté el édes atyját s az árván maradt meglehetősen nagyszámu család fentartásának terhei s a kis-korú gyermekek neveltetésének gondja

Hegedüs István.

az édes anya és a két nagyobbik fiu között oszlottak meg. Hü tanácsadót, őszinte jóbarátot és igazi gyámot kaptak a megpróbáltatás e szomorú éveiben

a kolozsvári ref. kollégium híres történelmi taná a: Sámi Lászlóban. A Hegedüs fiuk soha sem is feledék el, hogy mivel tartoztak Sáminak s halála után összegyűjtötték szétszórva megjelent értekezéseit és munkáit s együtt adták ki.

A gimnaziumi tanulmányokat elvégezván, Hegedüs István a budapesti református theologiai akadémia növendéke lett. Innen előbb a berlini, később pedig a lipesei egyetemre ment s időközben beutazván Németország nevezetesebb városait is, 1872-ben újból szülővárosába került, hogy annak az intézetnek, a melyben neveltetését nyeré, tanára legyen. Ekkor halt meg ugyanis Fekete Mihály és az ő helyére egyhangulag Hegedüs Istvánt hívták meg a klasszika-filológia egyik tanszékére, egyelőre segéd-tanári minőségben. 1873-ban azonban már rendes tanár lett; 1881-ben pedig a kollégium igazgatója. 1886-ban habilitáltatja magát a kolozsvári tud. egyetemen az esztétikából; a következő tanévben pedig ugyanazon egyetemre neveztetik ki mint a klasszika-filológia nyilv. rendes tanára. E minőségben működött a jelen évig, a midőn a Felség 1890. decz. 29-én kelt elhatározása az ország legelső egyetemére rendelé, hol e tanév szeptemberében előadásait már meg is kezdette.

Hegedüs, mint a klasszika-filológia tanára, sohasem kötötte magát a chablonhoz és egyetemienken azon irány képviselője, a mely a valódi klasszikai

szellemet, a költői művek esztétikai értékét és szépségeit, a kort jellemző vonásokat és gondolatokat kutatja a szikad grammatikai definíciók helyett.

Erről tanuskodnak munkái is, a melyekről szintén helyén való lesz ez alkalommal megemlékeznünk. Különös előszeretettel kereste föl, Hegedüs a világirodalomból mindazt a mi fennebb vázolt irányával és lelke hajlamaival megegyezett. Így összehasonlítá az Euripides „Iphigeniá“-ját a Goethe-ével s erről irt magvas értekezését a Kisfaludy-társaságban olvasták föl. A Goethe „Iphigenia“-ját le is fordította; valamint „Hermann és Dorothea“-t is, a mely utóbbi annak idején sok vitára adott okot, mivel Hegedüs a merev hexameterek helyett a magyar irodalomban sokkal otthonosabb alexandrinusokat használá. Ezenkívül lefordította Goethe „Westöstlicher-Diwan“-ját; Schillertől „Wallenstein“-t; Aeschylus Euménidáit; Grillparzer „Medea“-ját; Pindaros ódáiból többet — s összehasonlítá egy tanulmányban a Plautus „Trinummus“-át a Lessing „Schatz“-ával. A tanulmányok közé sorozható azon 31 tárcza is, a melyeket Rogeard és Saissy Amade francia irodalmi felolvasásairól irt. Nagyobb értekezései még: Arany „Katalinja“-ja és a Majláth gróf elbeszélései; Arany „Aristophanes“-éről; Tacitusról; Quinet „Prometheus“-a; Shelley, Goethe és Byron „Prometheus“-a; Aristophanes és az attikai szellem; A halhatatlanság kérdése a klasszikus irodalomban; A görög hazaszeretet; A testvérgyűlölet tragikumuma Aeschylusnál, Euripidesnél és Schillernél; A tragikum kérdése és a görög tragikusok; Aeschylus „Perzsák“ című drámája; Bánk bán tragikumuma stb.

Egy egészen más iránya a Hegedüs működésének a költői és szépirodalmi. 1882-ben egy kötet költemény jelent meg tőle s azóta is mindjárt-mindjárt találkozhatunk költeményeivel legnevezetesebb lapjainkban. A kolozsvári nemzeti színházban két drámai művet is előadtak tőle; az egyik a „Költő leánya“ című, a másik pedig az „Éjféli párba“.

Ezenkívül a Kolozsvártt megjelenő „Petőfi Múzeum“-ban „Petőfi latinul“ címmel 11 válogatott költeményt fordított latinra a nagy költő legszebb műveiből. Irt még számtalan vezércikket, apróbb tárczát, premierekről színi bírálatokat, könyvismertetéseket; szerkesztette egy ideig a „Család és Iskola“ című népnevelési szakfolyóiratot s főmunkatársa volt az „Élet és Irodalom“ cz. szépirodalmi lapnak, a melyben saját neve és Bayard álnév alatt 30-40 költeményt és cikket közölt.

Mióta az egyetemen van, Pindaros, Lucretius, Aeschylus, Aristophanes, Terentius és Aristoteles műveit választá előadás tárgyaiul. Foglalkozott összehasonlító mythológiával és ezért megtanulta a szanszkrit nyelvet, legujabban

pedig az új görögöt. Jelenleg elkészült Thukidides válogatott részeinek fordításával s a klasszika-filológia enciklopédiájának hermeneutikai részével, a melyet a filológia társaságban mutatott be.

E nagymérvű munkásságon kívül Hegedüsnek ideje maradt arra is, hogy a társadalmi élet minden mozgalmában részt vegyen. Alig eshetett meg ünnepe, felolvasás, gyűlés stb. Kolozsvártt, hogy Hegedüs mint felolvasó, előadó, jegyző vagy választmányi tag ne szerepeljen benne. Így nagy része volt a „Mátyás-ünnep“ létesítésében s egyik mozgatója a Mátyás-szobor felállítása érdekében Kolozsvártt alakult bizottságnak.

Titkára volt az Iparfejlesztő egyletnek és a muzeum-egylet bölcsészeti-, nyelv-, és történettudományi szakosztályának, a melynek „Értesítő“-jét is szerkesztette. Egyik legmunkásabb tagja az Erd. Irodalmi Társaságnak; a kolozsvári egyház algondnoka stb. stb.

Hegedüs még csak most van az igazi munkabíró férfikorban s a budapesti egyetem buzdó, lelkes és tehetséges erőt nyer benne. De hiszük, hogy nyer a magyar tudományosság is, mert a közélet a fővárosban nem fogja úgy igénybe venni, mint Kolozsvártt, a hol — a viszonyok következtében kifejlődött nagymérvű társadalmi akciók miatt — senki sem nélkülözhető.

Csernátóni Gyula.

A nagy talány.

Meghítt, bizalmas sottogás közt
Sok szép leány volt már velem
S én tőlük sorra kérdezém:
„Boldogit-é a szerelem?“

Volt, aki mélyen hallgatott,
Egyik sohajt, más meg nevet;
Nem tudhatám: a f u r c s a kérdést
Vagy a ki tette, engemet.

Mig egyszer aztán — mondjam-e hol?
Ismertem egy pajkos leányt,
Nem kértem én, nem mondta ő sem,
Csak megfejtők a nagy talányt.

Rózsák közt volt a pásztor-óra,
Felhők mögött bujkált a hold,
Mig ajkunk vágygyal, szenvedélylyel
Egy édes csókban összeforrt.

Mondjam tovább?... Nos, megteszem; de
Titkunkat jól szivedbe vésd:
Azóta játszuk nagy sikerrel
E szép, e bájos jelenést.

A rózsza hervadt, hold megújult,
Elszálltak rég a fellegek,
Mind azt beszélték: csak s z e r e s s
S az üdvök-üdvét fölfeled!

Nagy Lajos.

A „New-York“ palota pályázata.

(Képekkel)

— Első közlemény. —

(Folyt. és vége.)

A névtelenül beérkezett tervezet meglehetősen egyszerű és a sarkon három kupola van. Olasz renaissance-stylben van tartva.

Freund Vilmos terve olasz renaissance-styl, gazdag figurális díszítéssel. Kávéháza, melyet a többi pályázóhoz hasonlóan ő is tervez, a pinczéig megy le.

Quittner terve barokk-izlésben van tartva, mellözve a modern barokkban szokásos tulságos czifraságot és inkább a régi jó olasz mintákat veszi figyelembe. Szép kupolája alatt van a főbejárát. Kávéháza női és olvasó-teremmel, az emeleten pedig játékszobákkal van tervezve. A körútról külön lépcső vezet a sörcsarnokba. A allegorikus szobrok díszítik és a homlokzat is kőből készül.

Csak a sorrendben utolsók Bobula Jánosnak, a kitünő hírvű fővárosi építésznek terveit. Mert Bobula szintén két tervvel pályázott, melyek közül különösen az egyik, az első látásra is megkapja a szemlélő figyelmét.

Tiszta olasz renaissance-izlésben épült, öt emeletnyi magas palota ez, mely korynthusi oszlopaival, kolosszális arányú főpárkányával, magas karsú kupolájával megtestesülése a tiszta olasz renaissance-nak. Különösen imponzás a kupola. Az erő, a hatalom, a gazdagság jelképe gyanánt hatalmas arányaival uralkodik az egész köruton és nem sok fantázia kell ahhoz, hogy elképzeljük, minő büvös látványt nyujtana, ha villamos sugarak vetnék szét innen fényüket. Kiváló disze a palotának az igazán eredeti tervezésű kávéház. Az építésnek sikerült a tervet úgy konstruálni, hogy a főfal a földszintre nem ér le s így egyetlen óriási termet nyert, melyben karzat is van, a hol a kényelmet kedvelő közönség páholyokat talál, melyekben zavartalanul mulathat, végiglátva egész termen a nélkül, hogy őket valaki látná. Az egész épület villamos világítással és felhúzókkal (lift) van tervezve.

A másik terv tiszta angol goth-stylben van tartva s ezzel azért lehet hamarabb végezni, mert belső beosztása ugyanaz, mint az előbbijé. Megjegyzendő ennél, rendkívül természetes sarok-kiképződés, a szép toronnyal. Hatalmas, impozáns benyomást tesz az egész épület.

Mi nem mondhatunk itéletet. Az a bíráló bizottság dolga. De azt már is konstaltálhatjuk, hogy bármelyik terv diadalmaskodjék is, dicsőségére lesz tervezőjének és a New-York biztosító társaságnak, mely lehetővé tette, hogy hazánk fővárosa egy hatalmas palotával gazdagodjék.

A kik válni akarnak.

(Folyt. és vége.)

Pedig oda haza már haragosan várja Sári asszony. „Hol voltál? Hát oda kell menni, a hová én megtiltottam, légy csak hát azé. Nem is eresztelek be, meg is verlek, te gonosz, te háládatlan! Pedig dehogyan nem ereszti, inkább bekergeti . . . mert hát ennek az állatnak mégis van szive. Ilyen jó, hűséges szivre szüksége van egy szegény asszonynak, ki olyan egyedül áll, mint az ujjja férfi nélkül, magára hagyatva. Meg is öszül a sok gondban. A cselédek lopnak, gorombák, nem félnek az asszonytól, mert nincs gazda, ki leteremtettéze őket, a szájukra verjen, nincsen, a ki felügyeljen a gazdaságra, a földekre, hát parlagon hevernek, munkálatlanok, csak a kóró terem rajtuk bőségesen. A számadásokat sincs, a ki vezesse, összeadja a számokat, levonja a kiadásokat és a mi hátra marad, azt oda tegye a vasládába a kerek jegygyűrűk, fülbevalók, ezüstkanalak mellé. A magányos asszonyt senki sem tiszteli. Mindeki gyanakodva néz rá, ki tudja, miért hagyta el az ura. A szomszéd-asszony szemébe is mondta ezt nagy mérgében, mikor a tolvajlásan rajtakapta mire ő nem felelt semmit, csak bement a szobába és sirt keservesen zokogva, szünetlenül. A „Burkus“ oda jött, felnézett rá bús szemével, mintha csak azt mondta volna: „Lásd, minden másképp lenne, ha itt volna az urad, ki pártodat fogná, megvédene, felügyelne a gazdagságra, parancsolna a cselédeknek, hogy meghajoljanak előtted és tiszteljék benned a nőt, a tisztá, szerető asszonyt . . . mint egykor, a régi szép időkben.“ — Szomorú állapot ez. Egy-két hónapig csak elhuzza, hanem akkor már nem bírja kiállni. A védtelen asszonyra mindenki sarat dobál, levelet küldenek neki a Jóska gyerek nevével és ha ő védeni akarja magát, akkor nevetnek, mosolyognak felette.

Olyan szomorú a háznak képe, mintha csak mutatni akarná, hogy hiányzik a gazda, ki a kormányzás gondjait egyesítve rendben tartaná. A jószág elvész, a fedelet moh lepi el, a hideg szél utat talál az ablak nyíláson s ott tánczoltatja a behozott porszemeket a kamara közepén. Majd eljön a vihar. Süvöltve zúg, tombol, hogy a ház alapja is megremeg belé, az óriási fák lombkoronája a földön hever, s az udvaron tócsákat, rohanó folyókat alkot az áradat. Reszket, búvik mindenki. Csak ő nem tudja, hova meneküljön, egyedül van, senki sem védi, csak az orkán kiállt be üvöltő szavakat, hogy a szegény asszony rettegve huzódik messze az ablaktól. A házban nem ügyel fel semmire senki; a cselédek a pajtába, esürökbe bujnak, nem törődnek semmivel, hanem alusznak

nyugtalan álmot a kalap alatt, azalatt befoly a víz a nyitva hagyott istálló ajtón, a szárnát szétszórja a szél s ott hever az udvar utain. Sári asszony nem is mer kimenni, nem is mer körülnézni, csak a kezébe veszi nagybetűs imakönyvét s elindul a kis templomba elpanaszolni baját az egyedülinek, ki őt meghallgatja, megérti, megvigasztalja. Letérdel a kis kereszt elé s ott elmézi a felfeszített embert, ki Isten volt és mégis szenvedett. S a mint kesereg, akaratlanul könyvek jönnek szemébe és olyan jól esik ott sírni, zokogni, panaszkodni, mikor nem hallja más, csak az, ki mindent hall, mindent lát. De mégis hallja valaki. Az első padban csak megmozdul egy fekete pont . . . s lassan-lassan előkullog Demeter ur. Az öreg is a sok baj, a keserves élet kergette ide egy kis tanácsot kérni attól, kinek mindig van tanácsa. Mert hát megunta ezt az életet, nehéz a kereszt a vállán, nem tudja elviselni. Nyugalom kell neki, olyan valaki, ki dédelgesse, kényelmére tegyen, mikor a napi munka után pihenni akar. Még is csak más volt előbb az élet! — Komor léptekkel ballag kifelé, mikor szemei találkoznak annak a tekintetével, kire gondolt még haragjában is, ki után vágyott a messzeségből is s a kit még most is úgy szeretett, becsült, mint előbb. Egy ideig csak néztek szó, mozdulat nélkül, mintha nem tudnák felfogni, hogy mi történt velük, mikor aztán valami fájdalmas, édes, biztató hang keletkezett szívükben, akkor egymásra borultak sírva, zokogva, örömmel, boldogan.

*

Másnap csak beállit a tisztelendő urhoz Demeter ur meg Sári asszony. A plébános nagyot nevet a markába és siet oda kiáltani: „No, domine spectabilis, itt a hivatalos documentum, ezifra betikkkel van leírva, mit én csak szóval mondtam el. Tessék csak megnézni, írva vagyon, hogy maximo jure elválaszthatók. Most már csak tessék nyugton lenni, minden rendén van.“ Demeter ur köhögött erre egy keveset, aztán a padlóra sötét szemét állhatatosan, motyogá: Hát hiszen . . . iszen . . . épen azért jöttünk . . . hogy hát.“ — De a plébános urnak jó kedve van, közbekiált: „Itt van barátom, a miért jöttök, nihil cessatum est. Már most csak a nevéket ponálják alá, hogy a hivatalos formula látható legyen.“ Demeter ur megint köhécse, de a kinált tollat semmiképp sem akarja elfogadni. „Tessék csak azt a tűzbe vetni . . . mert hát . . . igazán szólva, nem jó az embernek, hogy egyedül éljen. Mi ezt gondolván, szépen kiegyeztünk és épen annak okáért vagyunk itt, hogyha azt az iratot valamiképen el lehetne tagadni.“ A plébános urnak szinte hizik az arca erre a szóra. Nevetve mutatja oda az üres, tiszta papírost, mit előbb

hivatalos documentumnak nevezett s megveregetve a restelkedő, botjával játszó Demeter ur vállát, oda sugja neki: „Tudtam én, hogy nem lesz szükség semmiféle czeremóniára!“

Sz. J.

Gyermekek.

Mikor egy-egy gyermekszembe nézek,
El-fog egy meleg édes érzet,
Tiszta fénye mintha a menny lenne
Ott lakozik a boldogság benne.

Mikor egy-egy gyermekarcot látok
Körül zsongnak édes, kedves álmok,
Álmomban is azt sejttem, mit ébren:
Ilyenek a kis angyalok égben!

Szemeim ha kis gyermeket látok,
Elköltözik szivemből a bánat,
Meg-megújul benne a sok emlék s
Mintha most is vig füteska lennék!

Lévay Mihály.

A fecskék.

(Béranger.)

A mór parton, távol ég alatt,
Vasba verve a hős katoná.
Fölsóhajt: — Ti vándor madarak!
Bár a zord tél úz messze, tova;
Fecskék nektek a játszi remény
Szép csillaga itt is fölragyog.
Frank honából jöttök bár felém
Ó, mért hazámról nem szól dalotok!?

Három éve, kérek, esdek én:
Egy talizmánt hozatok nekem
Oh! a völgyből, hol csalfa remény
Csábítá még ifju életem.
Az ár mellett, hol kristály vize
Jázmín bokrok alján kanyarog;
Kis lakásom nem láttatok-e,
S kis lakomról mért nem dallotok!?

Egyikötök tán ott születék,
Kis lakomban, eszterháj alatt;
S jó anyám, kit úgy sujta az ég,
Hoztatok is mindig jó maradt,
Haldokolva lesi léptemet . . .
Hiszi tán, mellette vagyok;
Hallgatózik . . . s könyve megered . . .
S jó anyámról mért nem dallotok!?

Növérém is férjhez ment talán?
Láttatok-e a testvéreket?
Összegyűlvén a vig lakomán,
Üdvözlésül dallnak éneket,
És az ifju játszó társakat . . .
Hirt felőlük mért nem hallhatok?
Együtt küzdénk véres harcokat,
S bajtársimról mért nem dallotok!?

Holttestükön tán az idegen
Járja be a csendes völgy ölet;
Fölgnyújtá kunyhóm, s a szivtelen
Növérémnek éjét dulta szét . . .?
Nincs anya, ki értem esdekel . . .
Vasba verve, gyöngé, rab vagyok.
Oh! hazámról, fecskék, dalra fel!
A hazámról zengjen dalotok.

Angyalka.

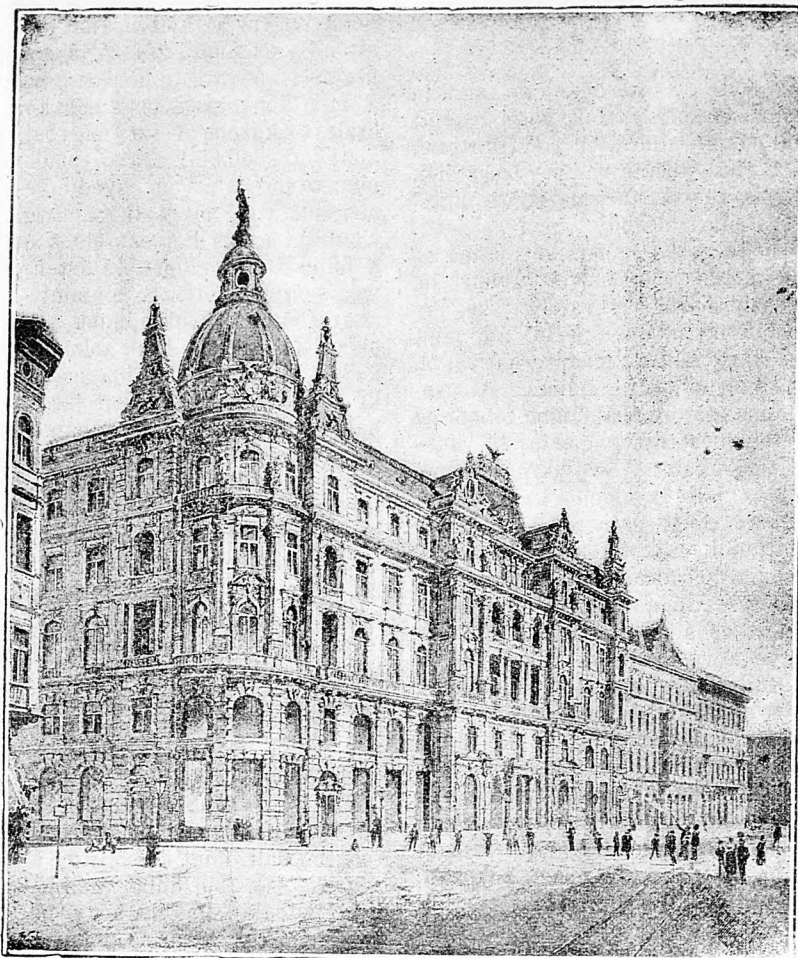
Angyalkának hívták mindenütt: a faluban, az országuton, még a közel fekvő városban is. Mert mikor végig járt a falun, karján czipelve pelyhes libácskáit, kiállt az utcára az egész falu. Piros kendőt kötött fekete fürteire, illatos rózsát tűzött pihegő keblére és kis faczipője végigkopogott az utca göröngyös útján. Majd be-benézett minden házba, kinek van szüksége az ő libácskáira, kire bizhatja nyugodt lélekkel fejlődő kis jószágait. Csakis jószívű embereknek adta el őket. Hiába kérte tekintetes Kemény János uram, hogy adjon neki is jó pénzért egyet, megtagadta a kérelmét, elfutott előle, mert mindenki azt beszélte róla, hogy kegyetlen, haragos, goromba. Pedig bizony nagy ur volt, meg jól is fizetett volna. Hanem a libácskák féltek tőle, remegve bujtak a lány oldalához s kis fejüket bedugták ruhája ránczos csipkői közé. Nem is adott egyet sem! Inkább oda adta a harangozó Petinek olesón, kiről biztosan tudta, hogy szépen gondjukat viseli s eljátszik velük néha-néha. Akkor is nehezen vált meg tőlük. Sárga csőrüket piros szájába vette, elcsevegett nekik, megsimogatta kis testüket s szivből megkönyezte őket. . . . Azután piros kendőjének csucsába kötötte a pár huszast s haza ballagott nag vígan. Utja susogó lombu fák, kaczer virágok közt vezetett a hegyoldalra, hol kis házuk állott. Itt már várták a fehér báránycák, a szomjazó virágok és siránkozva, csalogatva intették magukhoz. Sietett is hozzájuk. Harmatot a virágnak, füvet a báránycának. Levetette czipőit s közejük ült a puha füre. Lábainál kis jószágai heverték, a virágok meg feje felett hintáztak ide-oda. Ő elbeszélgett velük: hogy kinek adta el a libákat, mi mindent látott s hol volt oly sokáig. Piros kendőjét levetette a nyakáról, kiterítette a füre s vadvirágokat szedett belé. Éppen koszorút akart kötni, mikor csak átszól valaki a kerítésen:

— Mit csinálsz Angyalka?

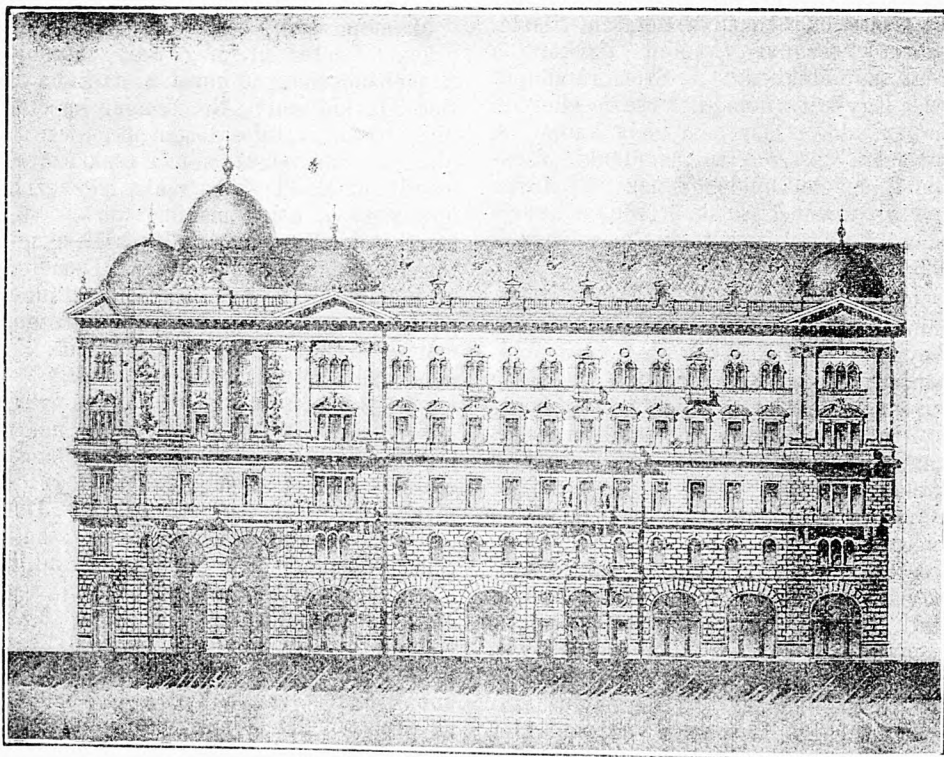
Ijedten terítette meztelen lábaira kendőjét s úgy is alig mert felnézni az idegenre. Csak akkor nevette el magát, mikor megismerte Kemény Jánost. Hanem, de milyen szép volt! Olyan barátságosan mosolygott reá, hogy ő alig tudott mit felelni kérdésére. Hát még mikor a tekintetes ur bejött a kapun s előtte állt fénylő laceszímájában, röpke, lobogó tollu kalapjában és csillogó, ragyogó ékszereivel. A báránycák elbujtak előle, mintha félnének attól a szép bajuszu urtól. Pedig a tekintetes ur nem bántotta őket, inkább szépen megsimogatta hosszú szőrüket. Aztán leült melléjük a fübe.

— Ezek a te barátaid Angyalka?

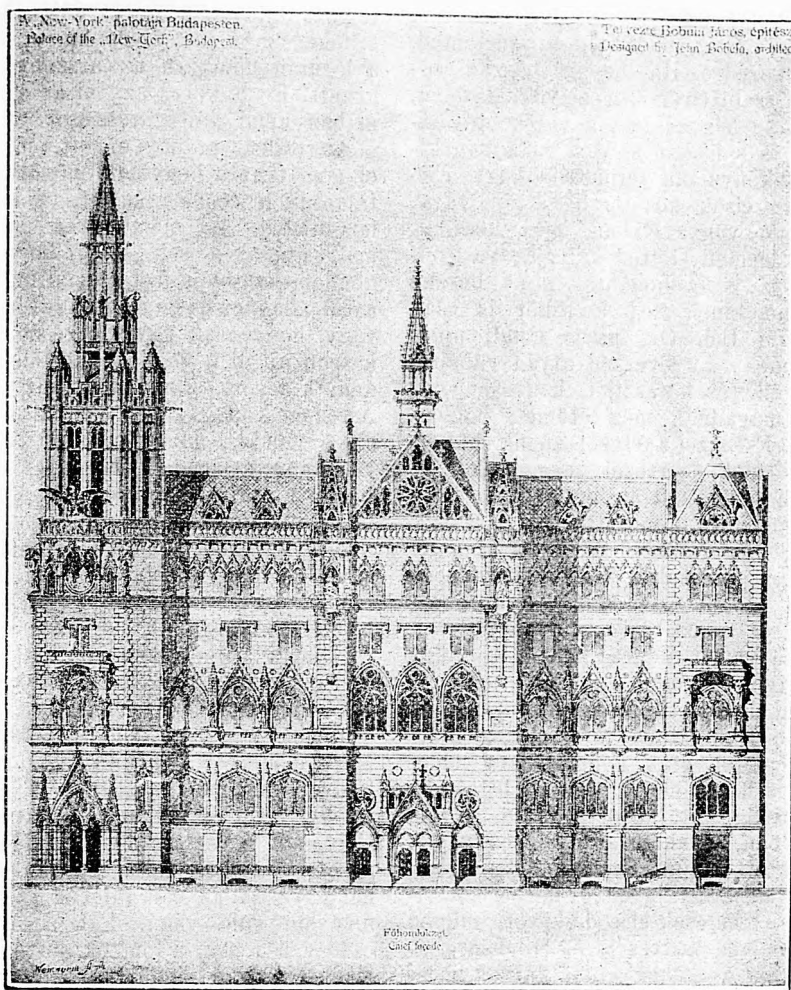
— Csak ezek. Kik lennének? Ember ritkán jön ide, csak néha vasárnaponként a legények jó reggelt mondani,

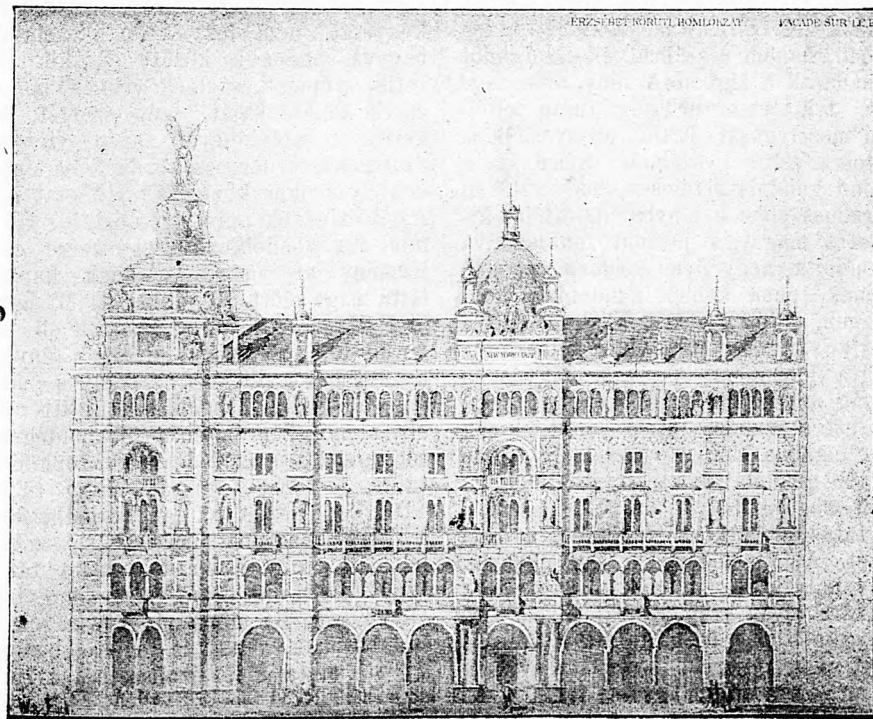
Quitner Zsigmond tervezete.

Ismeretlen tervezete.

Bobula János tervezete.

Freund Vilmos tervezete.

eztán egyedül maradok velük s a virágokkal.

— És még sem untad meg őket?

— Hát lehet ezeket megenni? Olyan okos mindegyik, mintha ember volna, érti a szót, engedelmeskedik, huzza a kis kocsit, a virágok meg minden reggel illattal kedveskednek, színekben pompáznak, mikor aztán kibujtak a fészkekből s fejecskeiket kidugták a tiszta levegőbe, akkor leszakítom őket, csokorba kötözöm s elárulom a városban. Szegények, engedik magukat, pedig tudják, hogy sohasem láthatnak többé, mert gyorsan hervadnak el, mikor leszakítják őket az anya kebléről.

Kemény János urnak sehogysen ment a fejébe, hogy hogyan lehet ilyen boldogságokban kedvet találni; mert világos példa ő, ki mindenben keresi a szépet, a változatosságot, különösen a lovakban, agarakban és az asszonyokban... és még sem tud unalomnál egyebet találni.

— S örömet találsz bennük?

— Mindig. Egy szép könyvből olvastam, hogy ezek is csak úgy éreznek, mint mi. A báránykát ha megszidom, búsan néz reám, bámuló szemei megteleznek könnyel, majd oda fekszik lábamhoz, szelíden meghuzza magát és pironkodva pislogat reám. Ha aztán megdicsérem, megsimogatom, vigan dörzsöli bozontos fejét a kezemhez és utánam szalad réten, mezőn keresztül pihegve, hívogatva. A virágok sorsa meg olyan szánandó, hogy csak szeretni tudem őket, ha nem szépek is. Kibujnak a földből s alig éltek a világban, már hervadniok kell. De mig élnek, azalatt sokat beszélnek. A rózsza a bokor tetején ring és szépségét mutogatja; az ibolya az árnyat szereti s megelégszik békés családi életével; a liliumot nem szereti senki, mert komor, illatalan, ő csak a rovarkák csókjaira áhítozik. Mindegyiket felkeresi a munkás méhecske — így mondja a könyv — fülükbe döngicsél s csókjaik mézét elviszi magával. Akkor aztán fonnyadnak, elvesztik szépségüket, a szél letördeli lekonyult fejüket.

A tekintetes ur csodálkozott e szép szavakon, ő is olvasta ezt a könyvet unalomból, de nem találta ilyen szépek.

— Nem is vágyol a világba?

— Mi az a világ?

Kemény ur megörült, hogy most már ő is mondhat valamit.

— A világ neked az, mi a virágnak a természet. Ha nagyra nő, a természet ölen akar diszelegni; te a világban törekedhetsz erre. Ott az élet, ott a fény. A mi rajtad egyszerű, az ott fényes, aranyos; a mi munkáidban változatlan, az ott tetszésed szerint változhat s új lehet. A világban szórakozást találsz, új életre bukkansz, mely még előtted ismeretlen, élvezet, érzéseket találsz, melyek nélkül az élet

nem ér semmit. Ott a természetet helyettesíti az, mit az emberek gyönyörűségekre készítettek . . . a kirakatok fénye, a társaság s a szobába varázsolt tavasz. Értelmed fogalmakkal gazdagodik s minek kéjét most csak rejtve érzed szívedben, azt ott karjaidba szoríthatod s betelhetsz véle. A mi itt öröm, az ott gyönyör; a mi itt egyszerű, megszokott lesz, az ott szépített, tökéletesített alakjában nagynak mutatja magát. Ez a világ.

Angyalka utána mondta: a világ. Ő még sohasem hallott erről s most, hogy ily szép színekkel festették le előtte, valami csodásnak, titokzatosnak tűnt fel előtte a messzeségből, a távolból, az ismeretlenből. Ott minden olyan szép, a természet ott szebb, üdébb, a nap szebben ragyog, a csillagokról szebb meséket regélnek, az emberek szebbek, jobbak. Valami titokzatos, a mi felöleli a csodák, a nagyszerűségek minden nemét, a mi elragad színeivel, a mi elvarázsol emberáradatával, zajával, végtelenségével. S ő ezt a világot még nem ismeri. Pedig előtte lebegett a képzeletben s bűvös-bájos színekkel rajzolódtott elméjébe. Azzal volt eltelve, nem is törődött, hogy az illanó pajkos szellő fel-fellebenti piros kendőjét keblén s hogy meztelen lábai ott feküsznek a fűben vakítón fehéredve a zöld között. Kemény ur felmelegedve, hévvel beszélt tovább:

— Te szép vagy Angyalka. Nem ide való vagy, hol elveszel a többi között, ismeretlen maradsz a sok csinos arc között, a te otthonod nem e szűk lak, hol vágyaid is szűk térre találnak, neked ott kell tündökölnöd, hol a világítás fénye még szebbé teszi arcodat. Itt nyomorogva, már ily ifjan küzdesz az élet gondjaival, míg a többiek ifju ábrándjaikat kötik koszoruba s me-rengve gondolnak szívük virágára: a szerelemre. Lásd, te még nem érted ezt. Én számlak téged és szeretlek.

Angyalkát meglepték ezek a bohó szavak, ő még sosem hallott ilyeneket. Eszébe jutott fáradságos élete, mikor kis lábát feltörte a kavics, ruháját eltépte a tüske és nem volt, a ki ujat vegyen, úgy kellett megfoltozni, javíthatni, a hogy lehetett. Atyja egész nap a hegyek között kószált, legelni vitte a bárányokat s mikor este haza tért, csüggedten hajtotta le fejét. Hányszor megsimogatta azt a homlokot, melyre annyi redőt rajzolt az idő, a szegénység, a gond; hányszor akarta elüzni vig csevegésével a borus gondolatokat, melyeket a küzdés, a szenvedés sugott fülébe. Most először érezte azt, hogy szegény; most először fájt neki az, hogy szegény . . . A tekintetes ur fél-szemmel reá pislogott s nagyon meg volt elégedve a hatással.

— Légy az enyém. Piros, czifra viganót veszek számodra, szépen feldíszítjük csipkével, bársonnyal; selyem

pruszlikot karsu termetedre, aranyos, ragyogó ékszereket fekete fürteidbe, fehér kezedre. Ha bejössz büszke váramba, szebb virágok mosolyognak feléd, mint itt; irigyed lesz a vidék, de bámulód is s hosszú selyem ruhádban kimagaslik nyulánk termeted, hogy első légy az elsők között. Te szép vagy, oda való vagy. Ki ma nem köszönt, akkor leemeli előtted kalapját és szolgáló lesz; s uralkodhatsz, mint büszke királynő, kinek még a tükör is csak hizelegni tud. Ott nincs gond, nincs szenvedés . . . leveszed atyád vállairól a megélhetés keresztjét, kenyeret adsz neki, magadnak meg örömet, boldogságot. És ezzel tartozol annak a kéréses kéznek, tartozol magadnak! — Ifju vagy, előtted az élet, jöjj hozzám és én édessé, örömteltté teszem azt.

Megfogta reszkető kezét s meglegedetten vizsgálta a lány szemében fénylő lángot, keblének gyors, heves pihegését s azt a csodás tekintetet, mit reá vetett, mintha nem tudta volna megérteni, felfogni azt, mit neki oly szépen elmondott. Az a sok arany, az a sok selyem! Nem is értette még jelentőségüket, csak gondolatukon eldelődött s maga elé képzelte a legkisebb részletekig: ott látta magát a selyem viganóban, nyakán arany gyönggyel, leeresztett hajába virág fonva, gömbölyű karjára kigyózdó karperecz simult . . . és csak elcsodálkozott, milyen szép, milyen kedves is ő. Mind megbámulják, a gyerekek utána futnak, a legények tisztelettel emelik meg kalapjukat előtte s ő kis cipőjében végig-ozon az utcán, nem kiséri lépteit folyton az a kopogás, mit ócska csizmája okozott. Milyen szép is az! Oda haza várják, nem kell a dolog után sietnie, puha kezeit vörösre fagyasztani a hideg vízben, hanem csak örül, él, dalol, mint a madarak a légtérben. A fény, az arany!

A tekintetes ur alig tudta elfojtani mosolygását. Ertett az ilyesmihez, biztosra vette győzelmét. Néha az a bolond gondolata támadt, hogy valóban szerelmes ebbe a lányba, de utóbb kinevette magát s józanul fontoskodva elgondolta, hogy ilyen csinos arc, szép szemek, puha keblek mindenkit megigéznek. A parázs már be volt dobva a sziv világába, csak idő kell, hogy lángra lobbanjon. A nagyravágyás, a hiúság mindenkit engedékenynyé tesz, hát ezt a szende, piruló lányt, kinek még fogalma sincs a roszról. Ugy füzte tovább gondolatait a tekintetes ur, hogy most magára hagyja, az időre bizza a folytatás dolgát. Megesókolta a lány kezét. Aztán negédesen megjegyezte, hogy mily szépen illenek a báránykák nyakára olyan szép, czifra, selyem szalagocska s meg is kérte alázatosan a lányt, hogy vegyen számukra valami szepet. Egy aranyat adott rá. Aztán illedelmesen köszönt s vigan füttyörészve vágtatott haza. Utközben nagyokat cset-

tentett ujjával s nevetve gondolt az érdekes kalandra. Mert hiába, ő nála a ló után mindjárt az asszony következett. Ez a kettő az, mi az élet unalmában némi változatosságot nyújthat.

Angyalka utána nézett, míg csak el nem tűnt a hegyoldal mögött. Nyugtalanság lepte meg szívét, valami vágy lengett ködként előtte és szemét elhomályosította az a sok szép, fényes, mit gondolatban eléje festettek. Mindig csak arról álmodozott s megszállta lelkét a vágy, hogy csak egy kis részt is bír-hasson abból a sokból, mit töle megtagadott a sors. Ezzel álmodott éjjel is. Az álom képei szépek voltak, megvalósítva mindaz, mit gondolata felfogott. De annál nehezebb volt a felébredés. Ismét a régi szegénység, ismét a küzködő, pihenés nélküli élet, mely csak töviseket terem számára. És hol marad a virág? Pedig azt mondták neki, hogy szép, hogy a természet is nagyobbak teremtette, hogy büszke termetét megcsodálnák az emberek, ha azt szépen felcizcomázva mutatná előttük. Szép! Nem is érti e szó értelmét és mégis örül neki s sokszor ismétli: szép, szép! Majd előkeresi a holmik közül a kis tükröt, elnézi magát benne s önkénytelenül pirul el, mikor mindazt igaznak látja, mit a tekintetes ur fülébe sugdosott. Nem is talál másban örömet, mindig csak az van fülébe: szép vagy, nem ide való vagy. Ezt susogja kaczerán a rózsza, a lombok suttogása ezt ismétli, még a madár is ezt dalolja a bokorban: szép vagy, szép vagy. S már előre látja magát a fényes életben, mikor fehér karjaira ragyogó ékszereket raknak, selyem ruhákat adnak reá. Milyen szép is az! Nem kell végig járni a falut s úgy keresni keservesen kenyerét, nem lesz egyedül, magára hagyva, emberek között él, kik szeretik, szépen beszélnek vele s megdicsérik fekete haját, szép szemét. Kis kertje tovább neveli szép virágait, azokat koszoruba, csokorba fonja s minden ily csokor közé kis történetet rejt. Az ő szívének apró történeteit. És a mint így gondolkozott, egyszerre csak Kemény ur büszke várának kapuját látta maga előtt. Megdőbbsent. Mi hozta ide? Maga sem tudja, akarata ellenére került ide . . . A vár ablakain fénylett a napsugár, csillogott az aranyos czimer a homlokzaton s minden, mi itt volt, élt, annyi szépről, örömről, boldogságról tudott beszélni. Kalitban röpködtek tarka szárnyu madarak, nagy tüköredényben uszkáltak arany halacszkák, a kert közepén meg magas, szobros kut állt s egy sarkány ontotta tátott szájából a tiszta, cseppes, ragyogó vizet. Olyan szép itt minden! A virágok is kaczerábbak, a nap is fényesebben ragyog s mutatja lerajzolt képét a ringó habokban. E képek tarka-barkasága megzavarta esztét s úgy kellett a kapufélfába fogóznia . . . A hegyről meg

lassan, botorkálva jött lefelé néhány bárány. Utánuk kullogott apja, lecsüszte fövel, kedvetlenül ütögetve a köveket. Ködmene is félre volt csuszva a vállán, piszkos, poros kalapjára simult néhány árvalányhaj, a szellő meg behatolt vékony ruhájába. Ránczos arczára rátapadt a por s oly halvány, borus kinézést adott neki, mintha már megunt volna az élet keresztjét s fénytelen szemeivel a földet keresné, hova a fáradt testet pihenni teszik.

Angyalka szívét fájdalom fogta el, szeretett volna oda rohanni, leborulni lábai elé s úgy kérni megvetését, mikor ő még most sem fogadja el a felajánlott

denünnen azt hallotta kiáltani: fuss, fuss!

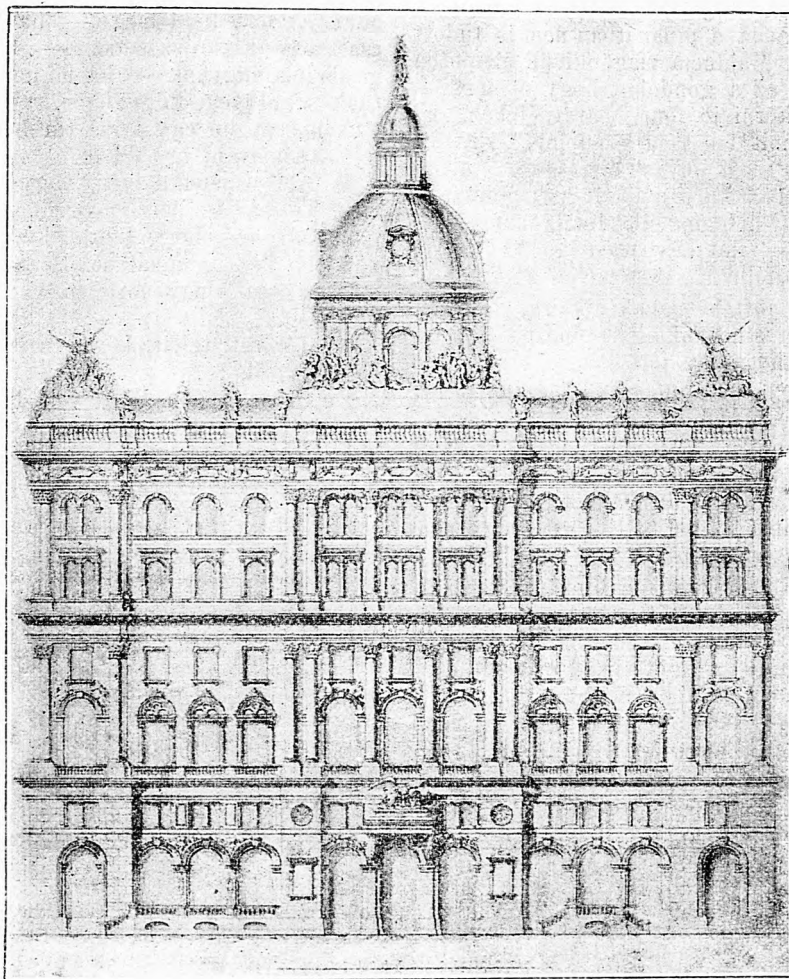
Mintha valami szégyen üldözné, mintha valaki le akarná taszítani az örvénybe, hol illatos virágok nyílnak, de a lelket megöli fojtó szaguk, mintha nem emelhetné fel többé oly magasra homlokát, ha benyit ide, ha beteszi ide lábát, hova minden hívja, csalogatja, csak az a hang kiáltja keblében: fuss, fuss! Fut is gyorsan, hátra sem nézve, mert érzi, tudja, hogy üldözik azok a szép virágok, a sok fény, pompa, az aranyos ékszerek, a boldog, de szívnélküli élet. Üldözi, ott van a nyomában. Fut gyorsan a hegyoldalon lefelé, kis lábait meg-

hén ver keblében s az édes piros vért szabályosan kergeti megszokott utján.

Bemegy a házba, leül atyja lábai elé, átkarolja és sir, zokog édesen. . . örömeiben, boldogságában. Az meg térdeire ülteti, mesél neki szépet, sokat arról a jó leányról, ki megvetette a földön a pompát, a fényt, mikor azt csak úgy kínálták neki, ha szívét, lelkét cserébe adja érte.

Kemény János ur nagyot káromkodott, mikor másnap egy inas gyerek elhozta neki szépen betakargatva azt az aranyat, mit tegnap adott Angyalkának.

—ó—e.

Bobula János tervezete.

kart, mely mindent széppé, boldogsággá varázsolna. De meg fogja ragadni. Hisz egy élet keservét váltaná meg, a jövő bizonytalanságát tenné biztos jólétté s virágot növelne mindenütt, hol most csak száraz kóró, aszott fű terem. Csak egy szavába kerül, csak egy lépést kell előre tennie, a multat bezárja maga után a jelen fényes, csillogó országának kapuit tárva fel. Miért ne! Egy agg apát ment meg a kétségbeeséstől, a gondtól, egy szép szemnek varázsát menti meg az enyészettől. Kinyitotta a kaput. De most megszólalt valami keblében, szíve nagyot dobbant, arczát pir öntötte el s min-

íti a kövekben, ruháját megszaggatja az utszéli bozótban, de mit törődik ő ezzel, mikor lelkének szava még egyre szól s fellázadt szívének hullámai nem csendesültek le.

Mikor aztán haza ér, azt sem tudja hova nézzen, minden oly szépnek, vidámnak látszik előtte. A virágok mosolyogva, barátságosan hajlongnak előtte, a báránykák vigan ugrálva nyalják fehér kezét s a kis ház olyannak tetszik a kert, a zöld mező közepén, mintha tündérek építették volna. Hisz itt oly szép minden!

A lelke is nyugodt, szíve ismét eny-

Virágaim.

Virágokkal tele van a fészke
Istenem, de jó nekem így élnem!
Fejemet ha pihenőre hajtom,
Illatozó virágokkal alszom.

S kora reggel itt várnak már ébren
Mosolyukat, illatukat érzem,
A nap súlya le nem nyomja lelkem
Virágim közt pihenőre letem.

Kis virágok lakjatok csak nálam,
Boldogság lesz akkor itt a házban!
Eldegélünk elvonulva csendben
S dalolni is lesz talán még kedvem.

Lévay Mihály.

Dalok.

I.

Ez a vidék bármily kopár,
Mégis nyílik rajta gyopár.
Ez a kis leány bármily hamis,
Öleltem is, csókoltam is.

Szedek gyopárt bokrétnának
Annak a kis hamis lánynak.
Szép a virág, ha gyopár is,
A kis lány, ha csapodár is.

II.

Aratástól szüretig,
A lányt akkor szeretik
A legények.
Hej, sok kis lány de bizik:
Szüret után elviszik
Mennyeckének.

Nincs még itt az aratás,
Nem kell nekem senki más
Kis angyalom.
A szüretet se várom.
Csak te légy az én párom,
Kis angyalom!

III.

Bécsi piros selyemkendő
Van énnekem tizenkettő,
Édes szülém tavaly nyáron
Túron vette a vásáron.

A szeretóm barna legény,
Se nem gazdag, se nem szegény,
Mindig kéri egy kendőmet, —
Neki adom jegyekendőnek.

Bécsi piros selyemkendő
Marad nekem elegendő,
Nem sajnálom azt az egyet,
Csak hogy rózsám, tied legyenek.

Trencsény Károly.

LENA.

VITTORIO BERZESIO REGÉNYE.

Olaszból fordította: V. SZŐCS GÉZA

(Folytatás.)

Lena belépve, üdvözölte a marquisnét, barátságosan mosolygott a grófra, s végül barátnőjéhez fordult.

— Elvira! — mondta neki — olyan szükségem van reád, mint az isteni gondviselésre. Kérlek, ajándékozz meg egy pár percznyi idővel.

— Istenem! Mi bajod van? — kérdezte a jólelkű leány. — Mondd gyorsan, olyan izgatott vagyok.

— Mindent elmondok.

A marquisné szintén felállott ültéből és leánya felé közeledett.

— Elvira — mondá — vezesd a kisasszonyt szobádba. Ön pedig Lena, ha valamire szüksége van, forduljon legelőször is teljes bizalommal hozzám s nem leányomhoz. — Én talán inkább segíthetnék.

Lena melegen szoritotta meg a főri nő kezét és tisztelettel, hálával teljes csókot nyomott rá, úgy hogy a marquisnét egészen meghatotta ez a ragaszkodás. A két leányka aztán átkarolva egymást, a szomszéd szobába távoztak.

Az Elvira anyja, kinek szemei hirtelen a grófra tévedtek, sok mindent olvashatott ki ennek tekintetéből, melylyel a távozó leányt kísérte.

Mint nő, s mint anya, nem kevésbé boszankodott azon, hogy a gróf — lehet, hogy akaratlanul is elárulja az ő jelenlétében, hogy — vonzódást érez a kereskedő-leány iránt.

Nem tudta visszatartani magát, hogy szemrehányó tekintetet ne vessen reá, a mitől a fiatal ember egészen elvörösödött.

A marquisné, a milyen szellemes és nyugodtverü asszony volt, azonnal visszanyerte teljes önuralmát s közönyös hangon kérdé a gróftól:

— Milyen feltűnő szépség ez a leány! Majdnem lehetetlennek tartom, hogy ha egy férfira ráveti a tekintetét, hidegen ki tudja állani! Valami különös esab van benne — nemde, gróf?

Federico pedig, a helyett, hogy színlelt hidegséggel felelné e furcsa kérdésre, a legnagyobb lelkesültség hangján mondá:

— Valóban, méltóságos asszonyom — ez a leány csodálatos szépség, a melyet alig láttam még valaha. Őt illetőleg nem létezhetnek különféle felfogások; el kell ismernie mindenkinek, hogy szép, még pedig: nagyon szép. — Hanem — tévé hozzá — bizonyára akadnának olyanok is, a kiket megdöbbsentene ez a tulságos szépség; s csak bámulnának mint a Rafael, vagy Murillo angyalkáin, de mélyebben nem tudnának érezni iránta.

— Ah! kiáltott fel hirtelen a marquisné, félbeszakítva a gróf fejtegetéseit. Ez a felkiáltás sok mindent jelenthetett; a gróf a meglepetésre magyarázta s teljesen nyugodt volt a felől. — hogy ő most teljesen félrevezette leendő anyósát — utolsó mondatával.

XVI.

Lena és Elvira.

A két leányka pedig ezalatt a következő párbeszédet folytatta az Elvira öltözőjében:

— Mondj el nekem mindent, de hamar — mondá édes, meleg, bizalmas hangon a marquisné, átölelve és megcsókolvá barátnőjét.

De Lena e pillanatban nem is tudott szólni. Majdnem magánkívüli állapotba ejtette az a gondolat, hogy ő most — pénzt kérni jó főri barátnőjéhez. Ki tudja, mit fog róla gondolni Elvira, a ki még most olyan bizalommal, olyan szeretettel karolja őt át? Vajjon nem fog tőle hidegen elfordulni, azt hívén, hogy — mint egy szédelgő ki akarja őt használni a saját céljaira?

Nem jöttek szavak ajkaira. Elpirult egészen a homlokáig — most már megbánta, hogy ide jött.

De ebben a pillanatban eszébe jutott szegény atyjának kétségbeesése, anyjának könnyei, s ismét megerősödött a szíve; de azért kibontakozott az Elvira ölelő karjaiból, nem akarva úgy megtenni neki vallomását. De Elvira nem engedte el kebléről.

— Ne sirj, ne sirj Lenám, úgy fáj a szívem érted! Mondd el szépen, mi bajod? Mondd el, édes kicsi leányom — mondta, a fejét simogatva — majd segíték én rajtad. No, kérlek ne sirj többet — látod — már sírok én is.

Lena — még mindig könyek között — elbeszélte, hogy mi történt náluk azon a reggelen.

Elvira nem fogta fel mindjárt, hogy mi baja is van tulajdonképen az ő Lenájának; azonban azt mégis tudta, hogy a Lena apja a csőd, bukás szélén áll; majd azt is megértette, hogy tízezer lirára volna szükség e szerencsétlenségnek megakadályozására.

Pár pillanat mulva élénken szólalt meg: Csendesedj, drága Lenám, minden el lesz igazítva. Megyek anyámhoz s mindjárt itt leszek.

— Óh Elvira! — kiáltott fel a szegény leány megindultan — te valóságos angyal vagy! Légy áldott!

Elvira, ki már a küszöbön volt, mosolyogva felelé:

— Hallgass! A világon legegyszerűbb dolog, a mit teszek.

S szaladt, nehogy a másik leány utána jöven, visszatartsa — az anyja szalonja felé. S hirtelen belépett; a jószívűség ott honolt e kigyult, nemesvönásu arczon.

— Mama, édesem — jer csak egy küssé — meg akarlak kérni valamire — te segíthetsz a mi kedves Lenánkon.

S elmondott mindent, úgy a hogy barátnőjétől hallotta.

— Teremtettét! — kiálta fel a marquisné nem épen szaloni nyelven, s több hidegséggel, mint a mennyit feltételezett róla.

Tízezer lira nem olyan kicsi dolog, hogy csak úgy elővegyük a kabátunk zsebéből.

— Óh, anyám! — kiáltott fel a fiatal leány könyörögve — ha te láttad volna, mily kétségbeesetten sirt a szegény — ha hallottad volna őt beszélni, nem tudnál neki ily hideg feleletet adni. Kérlek, tedd meg — ha engem csak egy küssé szeretsz — hisz mi gazdagok vagyunk — ha mi nem segítünk szegényen, ki segítsen rajta.

A marquisné egy küssé türelmetlenül fejtét csóválván, így felelt:

— Áldott jólelkű leány vagy te, Elvira. Te, a te jószívűségemben, nem gondolod meg, hogy tízezer lira sokkal nagyobb összeg annál, mint a mennyivel én csak úgy hirtelen rendelkezhetem.

— Jól van tehát, kérni fogok a völegényemtől.

De akkor már mellette volt Federico gróf, a ki hallotta beszélgetésüket.

— Itt van tárczám — tessék, van benne anyyi pénz — vegye el, édes Elvira.

(Folyt köv.)

Képtalány.

Számrejtvény.

Pongrácz Sándortól.

- 19, 68, 35, 14, 20, 32, 2, 74, 73.
71, 37, 16, 21, 59, 81, 79, 65, 57. Belső baj.
80, 19, 70, 11.
66, 48, 28, 18, 13, 8. Halikrából készül.
6, 5, 7, 9, 47, 13, 58. Bibliái alak.
26, 29, 14, 41, 40, 56, 23. Olasz kikötő.
43, 27, 46, 31, 34, 13, 20, 32, 3.
73, 22, 36, 51, 17. Jelles német király.
21, 60, 45, 62, 75, 78, 65, 49. Testesülve szó.
54, 53, 69, 76, 63, 64, 77. Velenceiben használatos.
1, 4, 10, 15, 51, 39, 6, 17. Mythológiai alakok.
20, 68, 33, 30, 55, 44, 54. Csallókőzben van sok.
25, 33, 42, 55, 33, 42. A «Mikado» egy személye.
38, 65, 72, 70, 20, 52, 44, 78, 5. Egy szép operette.
66, 67, 50, 61, 21. A szemekben láthatod.
1—81. Rézlet Petőfinek egy verséből.

A múlt számban közölt talányok megfejtése:
A képtalányé: Ne légy minden lében kanál.

A Számrejtvényé:

Mindenkinek van az égen csillaga,
Csillagokból tündöklök az éjszaka;
Mig ha rózsám szép szemébe köny tolu,
Harmat száll le és az ég is beborul.